

Målnummer: Ö1006-01 **Avdelning:** 1

Domsnummer:

Avgörandedatum: 2003-03-13

Rubrik: Fråga dels om en konkursförvaltare varit skyldig att enligt 7 kap. 10 § konkurslagen höra tillsynsmyndigheten, dels om ett åsidosättande av denna plikt skall medföra avdrag på konkursförvaltararvodet.

Lagrum: 7 kap. 10 § och 14 kap. 4 § konkurslagen (1987:672)

Rättsfall:

REFERAT

Sunways Airlines AB försattes i konkurs vid Stockholms TR d. 6 okt. 1997. Konkursen hade föregåtts av ett försök till företagsrekonstruktion enligt beslut av TR:n d. 25 sept. 1997.

Till förvaltare i konkursen utsågs advokaten L.B.

I framställning i november 1999 yrkade förvaltaren arvode för sitt uppdrag med 750 000 kr exklusive mervärdesskatt.

I yttrande över arvodesframställningen tillstyrkte Tillsynsmyndigheten i konkurser, Kronofogdemyndigheten i Stockholms län ett arvode om 710 000 kr exklusive mervärdesskatt.

TR:n (rådmannen Kinberg) bestämde i beslut d. 24 nov. 2000 förvaltarens arvode till 885 500 kr, varav 175 500 kr avsåg mervärdesskatt.

Som skäl för beslutet anförde TR:n: Tvisten beträffande förvaltarens arvode kan i korthet beskrivas på följande sätt. Konkursen föregicks av ett försök till företagsrekonstruktion. Rekonstruktörens arvodesanspråk för arbetet åt konkursbolaget uppgick till 655 000 kr för några dagars arbete, vilken ersättning förvaltaren godtagit. Som pant för anspråket hade bolaget lämnat en tvistig fordran om nominellt 700 000 kr. Tillsynsmyndighetens kritik går ut på att förvaltaren enligt 7 kap. 10 § KL borde ha hört berörda borgenärer eller tillsynsmyndigheten beträffande frågorna om återvinning av pantsättningen och om skäligheten av rekonstruktörens förmånsberättigade arvodesanspråk. Beträffande den förstnämnda frågan kan nämnas att förvaltaren i sin förvaltarberättelse uppgett att pantsättningen eventuellt kan vara återvinningsbar. Beträffande den sistnämnda frågan har tillsynsmyndigheten pekat på det faktum att förvaltaren begärt 937 500 kr för mer än två års arbete och rekonstruktören 655 000 kr för drygt en veckas arbete. Förvaltaren har tillbakavisat kritiken. För egen del anser TR:n att stort avseende måste fästas vid vad tillsynsmyndigheten anser vara viktiga frågor som kräver hörande enligt 7 kap. 10 § KL med hänsyn till myndighetens skyldighet att utöva tillsynen på ett effektivt och korrekt sätt. Mot bakgrund av det sagda är 710 000 kr exklusive mervärdesskatt skäligt förvaltararvode.

L.B. överklagade i Svea HovR och yrkade att HovR:n skulle fastställa hans arvode till begärda 750 000 kr jämte mervärdesskatt. Till stöd för sin talan anförde han i huvudsak följande. Beträffande skäligheten av det begärda rekonstruktionsarvodet gjorde han en utredning varefter han fann att arvodet

inte var oskäligt. Ingen har heller tidigare ifrågasatt riktigheten därav. Rekonstruktörens arvode togs också upp i bouppteckningen. Han såg därför ingen anledning att ta upp frågan med tillsynsmyndigheten. Han företog också en utredning om bolagets pantsättning till säkerhet för rekonstruktörens arvode. Pantsättningen finns redovisad i bouppteckningen och förvaltarberättelsen. Han gjorde bedömningen att återvinning inte kunde ske. Det kan inte vara lagstiftarens avsikt att konkursförvaltare skall höra tillsynsmyndigheten vid varje beslut att inte väcka talan eller vidta annan åtgärd, särskilt när de förhållanden som är under bedömning framgår av tidigare till tillsynsmyndigheten ingivna handlingar. Om borgenär eller tillsynsmyndigheten hade önskat påkalla återvinning, hade de kunnat vända sig till honom med en förfrågan därom.

HovR:n (hovrättslagmannen Tersmeden, hovrättsrådet Kjellström, referent, och tf. hovrättsassessorn Persson) anförde i beslut d. 14 febr. 2001: Enligt 7 kap. 10 § KL skall förvaltaren höra tillsynsmyndigheten och särskilt berörda borgenärer i viktigare frågor om det inte föreligger hinder mot det. I kommentaren till konkurslagen anføres som exempel på sådana viktiga förvaltningsfrågor spörsmål rörande driften av gäldenärens rörelse, försäljning av värdefull egendom och väckande av återvinningstalan eller annan talan angående ett ej obetydligt belopp (se Walin m.fl., Konkurslagen, s. 580).

Den 1 okt. 1997, dvs. under den tid om 12 dagar som löpte mellan besluten om företagsrekonstruktion och konkurs, pantsatte konkursbolaget en fordran på 700 000 kr som säkerhet för krav på arvode från rekonstruktören. Dessförinnan, d. 29 sept. 1997, hade Luftfartsverket beslutat att dra in konkursbolagets flygtillstånd, vilket måste ha minskat utsikterna att lyckas med rekonstruktionen avsevärt. Rekonstruktionen upphörde också d. 7 okt. 1997. Pantsättningen skedde således i en situation då det för bolagets ställföreträdare måste ha framstått som högst osäkert om rekonstruktionen skulle ge något resultat. Förvaltaren gav själv i förvaltarberättelsen uttryck för att pantsättningen kunde vara återvinningsbar. Mot bakgrund härav, och då pantsättningen avsåg ett betydande belopp, måste ett hörande av berörda borgenärer och tillsynsmyndigheten anses ha varit påkallat innan förvaltaren tog slutlig ställning i frågan.

Rekonstruktören begärde arvode med 470 000 kr. Mot bakgrund av den korta tid som rekonstruktionen pågick framstår arvodet som anmärkningsvärt högt. Vidare är att beakta att rekonstruktören efter diskussioner med förvaltaren nedsatte sin arvodesbegäran väsentligt med hänsyn till att del av det ursprungligen begärda arvodet avsåg tid före beslutet om företagsrekonstruktion. Dessa förhållanden borde ha föranlett förvaltaren att, även om han själv var av åsikten att arvodet var skäligt, också i denna fråga höra berörda borgenärer och tillsynsmyndigheten för att inhämta deras synpunkter.

Enligt 14 kap. 4 § KL har förvaltaren rätt till skälig ersättning för uppdraget. Vid skälighetsbedömningen skall hänsyn tas bl.a. till den omsorg och skicklighet varmed uppdraget utförts. HovR:n finner att L.B. genom att inte höra berörda borgenärer och tillsynsmyndigheten i för konkursen viktiga frågor, brustit i dessa hänseenden i sådan grad att det bör påverka arvodet. På grund härav, och då det saknas anledning att ifrågasätta skäligheten i att nedsätta arvodet med det av TR:n beslutade beloppet, lämnar HovR:n överklagandet utan bifall.

L.B. överklagade med samma yrkande som i HovR:n.

Riksskatteverket bestred ändring.

Konkursförvaltarkollegiernas förening avgav yttrande. Föreningen fann att det visserligen hade ålegat förvaltaren att samråda med tillsynsmyndigheten och den närmast berörda borgenären innan han fattade beslut om att förmånsrätten skulle omfatta hela rekonstruktörens fordran och att pantsättningen inte skulle återvinnas. Föreningen ansåg dock att förvaltarens

misstag i den aktuella konkursen var så ringa att det inte till någon del borde påverka ett annars skäligt arvode.

HD avgjorde målet efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Sundin, föreslog i betänkande följande beslut: Skäl. Enligt 14 kap. 4 § KL får arvode till konkursförvaltare inte bestämmas till högre belopp än som kan anses utgöra skälig ersättning för uppdraget med hänsyn till det arbete som det har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning.

Frågan i målet gäller om L.B. brustit i omsorg och inte visat sådan skicklighet vid utövandet av förvaltarens uppdrag att det inte varit skäligt att tillerkänna honom det arvode som han begärde. Vad som har lagts L.B. till last är att han inte i enlighet med bestämmelsen i 7 kap. 10 § KL hört tillsynsmyndigheten och berörda borgenärer i de två ovan nämnda frågorna.

Den nu aktuella s.k. höranderegeln i 7 kap. 10 § KL hade tidigare sin motsvarighet i 51 a § samma lag. Ursprungligen - genom 1979 års ändring - angavs i paragrafen att konkursförvaltaren i vissa fall skulle höra borgenärer och gäldenären. Som exempel på när det kunde bli aktuellt att höra dessa angavs i förarbetena fråga om den vidare driften av gäldenärens rörelse, om försäljningen av värdefull egendom eller om väckande av återvinningstalan eller annan talan angående inte obetydligt belopp (prop. 1978/ 79:105 s. 273).

Genom 1987 års ändringar i KL infördes den nuvarande regeln i 7 kap. 10 § KL att förvaltaren i viktigare frågor skall höra även tillsynsmyndigheten. Det underströks emellertid att bestämmelsen inte fick uppfattas som någon egentlig begränsning av förvaltarens självständighet. Principen skulle fortfarande vara att förvaltaren fattade besluten och tog ansvar för dem. Vidare betonades att skyldigheten att höra tillsynsmyndigheten inte innebar att myndigheten skulle ge något formellt godkännande av en åtgärd som förvaltaren tänkte vidta. Som exempel på viktiga frågor hänvisades till vad som redan gällde inom ramen för skyldigheten att höra borgenärer (prop. 1986/87:90 s. 113 och 264).

Det kan nämnas att formerna och innehållet i tillsynen över konkurser är föremål för översyn. I Konkurstillsynsutredningens betänkande Ny konkurstillsyn (SOU 2000:62) föreslås bl.a. att tillsynen över konkurser skall utövas av en självständig rikstäckande myndighet och att regeln om hörande i 7 kap. 10 § KL ändras på så sätt att denna myndighet i viktigare frågor skall ges tillfälle att yttra sig. Betänkandet bereds för närvarande i Justitiedepartementet.

I vilken utsträckning en förvaltare skall höra tillsynsmyndigheten och borgenärer är en fråga som naturligtvis får avgöras från fall till fall. Olika omständigheter kan här spela in såsom t.ex. den ekonomiska betydelsen av åtgärden i förhållande till konkursbolagets ekonomiska förhållande i dess helhet.

Omständigheterna i detta mål har varit sådana att det visserligen kan ha funnits skäl att höra borgenärer och tillsynsmyndigheten. Denna uppfattning förs fram, förutom av tillsynsmyndigheten, även av Konkursförvaltarkollegiernas förening. Att en förvaltare inte hör borgenärer och tillsynsmyndigheten enligt den här aktuella bestämmelsen, trots att det kan ha varit befogat, bör emellertid inte automatiskt få till följd att förvaltarens arvode sätts ned. Även om förvaltaren bort höra nämnda instanser måste således en helhetsbedömning göras vid vilken skall beaktas vilka - främst ekonomiska - konsekvenser underlåtenheten fått i praktiken. Det kan nämnas att enligt Riksskatteverkets rekommendationer bör det vara fråga om allvarigare underlåtenheter för att det skall kunna få återverkningar på bedömningen av konkursförvaltarens arvode (RSFS Riksskatteverkets meddelanden RSV Ex 1999:2).

I förevarande fall kan särskilt nämnas att tillsynsmyndigheten inte kritiserat L.B:s överväganden i och för sig. Vidare har tillsynsmyndigheten inte riktat någon kritik i övrigt mot L.B:s sätt att förvalta konkursen. Hans åtgärder - alltså att godta pantsättningen och rekonstruktörens arvode - har av vad som framkommit inte heller lett till någon ekonomisk förlust för borgenärerna i stort eller varit till men för några andra av de intressen som hörandeskyldigheten har kommit till för att skydda. Det skall också sägas att konkursutredningen varit omfattande och inbegripit relativt stora belopp.

HD konstaterar sammanfattningsvis att även om det kan ha funnits skäl för L.B. att höra borgenärer och tillsynsmyndigheten i de två aktuella frågorna i målet har det i vart fall inte framkommit något som med tillräcklig styrka talar för att denna underlåtenhet visar att L.B. inte utfört förvaltarskapet med tillbörlig omsorg och skicklighet och därmed bör medföra att L.B:s arvode sätts ned.

Slut. Med ändring av HovR:ns beslut bestämmer HD arvodet för L.B. till 937 500 kr inklusive mervärdesskatt.

Skäl HD (JustR:n Svensson, Lennander, Håstad, referent, Dahllöf och Ella Nyström) fattade följande slutliga beslut: Skäl. En första fråga i målet gäller om advokaten L.B. såsom konkursförvaltare i Sunways Airlines konkurs i enlighet med 7 kap. 10 § KL bort höra tillsynsmyndigheten innan han beslöt dels att inte väcka talan om återvinning rörande en pantsättning till säkerhet för en rekonstruktörs arbete, dels att i sitt utdelningsförslag godkänna rekonstruktörens resterande arvode som skäligt enligt 4 kap. 4 § lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion och förmånsberättigat enligt 10 § 1 st. 2 förmånsrättslagen (1970:979). Om samrådsplikt anses ha förelegat blir nästa fråga om L.B:s konkursförvaltararvode skall sättas ned (jfr 14 kap. 4 § KL).

Av utredningen framgår att rekonstruktörens arbete med Sunways Airlines började d. 20 sept. 1997, att rätten beslöt om företagsrekonstruktion d. 25 sept., och därvid förordnade rekonstruktören, att bolagets flygtillstånd drogs in av Luftfartsverket d. 29 sept., att rekonstruktören ansökte om upphörande av rekonstruktionen d. 3 okt., och att bolaget försattes i konkurs d. 6 okt. Rekonstruktören begärde 655 000 kr inklusive mervärdesskatt i arvode, varav 185 000 kr belöpte på tiden fram till d. 25 sept. och 470 000 kr från rättsens beslut om rekonstruktion till d. 3 okt. För att åta sig uppdraget betingade sig rekonstruktören panträtt i en tvistig fordran som bolaget hade hos en tredje man i Schweiz, men panträtten kom att fullbordas genom denuntiatio först kring d. 1 okt. I konkursbouppteckningen i november 1997, vari tillgångarna värderades till ca 1,5 milj. kr, och i förvaltarberättelsen i augusti 1998 angav förvaltaren att pantsättningen eventuellt kunde vara återvinningsbar och att rekonstruktörens arvode endast delvis torde omfattas av förmånsrätt. Sedan konkursförvaltaren närmare satt sig in i omfattningen av det arbete rekonstruktören utfört framför allt under tiden d. 29 sept.-d. 3 okt., då denne försökte återfå flygtillståndet och i övrigt säkra fortsatt drift vid Sunways Airlines, fann förvaltaren emellertid inte skäl att ifrågasätta skäligheten i arvodet. Med hänsyn till att sekundogäldenären befann sig utomlands och behörig företrädare för denne varit svår att nå fann konkursförvaltaren vidare att det inte förelåg dröjsmål med fullbordandet av pantsättningen. Förvaltaren beslöt därför att inte väcka talan om återvinning av 177 000 kr, som rekonstruktören erhållit vid indrivning av den pantsatta fordringen; i utdelningsförslaget i november 1999 tilldelades rekonstruktören 470 000 kr med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen.

Enligt 7 kap. 10 § KL skall konkursförvaltaren i viktigare frågor höra tillsynsmyndigheten och särskilt berörda borgenärer, om det inte föreligger hinder mot det. Bestämmelsen har sitt ursprung i 51 a § i den äldre konkurslagen. Enligt denna skulle konkursförvaltaren höra särskilt berörda borgenärer. Som exempel på viktigare frågor angavs i förarbetena fråga om den vidare driften av gäldenärens rörelse, om försäljningen av värdefull

egendom och om väckande av återvinningstalan eller annan talan angående inte obetydligt belopp (prop. 1978/79:105 s. 273).

Genom 1987 års reform av KL infördes den nuvarande regeln i 7 kap. 10 §, vilket innebär att konkursförvaltaren i viktigare frågor skall höra även tillsynsmyndigheten. Som skäl anfördes att tillsynen inte fungerade utan ett fortlöpande samråd samt att ett samråd kunde vara ett stöd för förvaltaren. Samtidigt betonades att bestämmelsen inte fick uppfattas som någon egentlig begränsning av förvaltarens självständighet. Principen skulle fortfarande vara att förvaltaren fattade besluten och tog ansvar för dem. Vidare påpekades att skyldigheten att höra tillsynsmyndigheten inte innebär att myndigheten skall ge något formellt godkännande av en åtgärd som förvaltaren ämnar vidta. Som exempel på viktigare frågor hänvisades till vad som redan gällde för hörande av särskilt berörda borgenärer. (Prop. 1986/87:90 s. 113 och 264.)

Det är uppenbart att dispositionen över 655 000 kr i ett konkursbo med tillgångar uppgående till ca 1,5 milj. kr är en viktigare fråga, i vart fall om någon tvekan kan råda om vilken åtgärd som bör vidtas. Även om i förevarande fall rekonstruktörens arvodesanspråk efter den närmare utredningen framstod som befogat, borde konkursförvaltaren inför sitt ställningstagande ha hört tillsynsmyndigheten rörande anspråket. Detsamma gäller återvinning av panträtten, särskilt som det beslutet inte var självklart (jfr NJA II 1976 s. 197 och t.ex. NJA 1987 s. 320 på s. 330).

Enbart ett omnämnande av ett problem i konkursbouppteckningen eller i förvaltarberättelsen befriar inte konkursförvaltaren från skyldigheten att särskilt inhämta tillsynsmyndighetens synpunkter. Inte heller en möjlighet för konkursborgenärerna att klandra ett utdelningsförslag medför sådan befrielse. Såvitt avser frågan om återvinning märks dessutom att konkursborgenärernas subsidiära talerätt enligt 4 kap. 19 § 2 st. KL är begränsad till väckande av talan, varvid talan enligt 20 § måste väckas inom ett år från dagen för konkursbeslutet; när denna talfrist i förevarande fall gick ut, hade borgenärerna fortfarande viss anledning att tro att konkursförvaltaren själv avsåg att aktualisera återvinning.

Konkursförvaltaren i Sunways Airlines konkurs borde således ha hört tillsynsmyndigheten innan han tog definitiv ställning till frågan om skäligt rekonstruktörsarvode och om återvinning.

Frågan blir därmed huruvida förvaltarens underlåtenhet att samråda skall medföra att hans arvode sätts ned.

Enligt 14 kap. 4 § KL får arvode till konkursförvaltare inte bestämmas till högre belopp än som kan anses utgöra skälig ersättning för uppdraget med hänsyn till det arbete som det har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning.

Bestämmelsens lydelse stammar från 1921 års konkurslag. Hänvisningen till förvaltarens omsorg och skicklighet torde syfta till att understryka betydelsen av att förvaltaren åstadkommer god utdelning till borgenärerna. Inget i lagen eller dess förarbeten säger att förvaltarens efterlevnad av samrådsbestämmelsen i och för sig skall inverka på arvodet (jfr prop. 1978/79:105 s. 275). Tillsynsmyndigheten och rätten har andra medel att sanktionera en bristande efterlevnad av samrådsplikten. Det torde inte vara vanligt att förvaltarens arvode sätts ned om borgenärerna vållats skada som skall ersättas av förvaltaren, något som emellertid kan förklaras med att borgenärerna i så fall skulle bli dubbelt kompenserade. Icke desto mindre ingår skyldighet att i vissa fall höra tillsynsmyndigheten i förvaltarens plikter. Skyldigheten tjänar det viktiga ändamålet att förvaltaren skall få ett gott beslutsunderlag. En sanktionering av skyldigheten genom möjlighet till avdrag på arvodet kan förmodas främja att den iakttas. Oavsett om konkursförvaltaren fattat något felaktigt beslut, bör ett icke oväsentligt åsidosättande av skyldigheten att höra tillsynsmyndigheten därför medföra en viss nedsättning

av arvodet.

Åsidosättandet av plikten att höra tillsynsmyndigheten i förevarande fall har inte varit oväsentligt. Förvaltarens arvode skall således sättas ned. Det saknas anledning att frångå domstolarnas bedömning rörande avdragets storlek.

Beslut HD:s avgörande. HD lämnar överklagandet utan bifall.

HD:s beslut meddelades d. 13 mars 2003 (mål nr Ö 1006-01).

Sökord: Konkurs; Samråd; Konkursförvaltararvode; Tillsynsmyndighet
